

Проф. д-р Илинден СПАСЕ

Почитувани дами и господа,

Како член на семејството, многу сум трогнат со настанот кој се одржува денес во организација на Филолошкиот факултет во Скопје по повод 90-годишнината од раѓањето на татко ми Стерјо. Со посебно внимание ги слушнав рефератите во кои се расветлуваат и вреднуваат многу аспекти од неговиот живот и од неговото книжевно дело. Стерјо Спасе е меѓу тие писатели од 30-те години кои ја градеа модерната албанска книжевност и ги поставија здравите темели на албанскиот роман. Роден во едно патријархално сиромашно селско семејство од едно Преспанско село, 90 години наназад, но оплеменет со генот на творец и прифатен од албанските учители идеалисти од тоа време, тој успеа, не само да се школува, туку, со неговото творештво, според современата книжевна критика, успеа да стане симбол на едно општество од еден целосен период. Во епицентарот на творештвото на Стерјо секогаш беше простиот човек, неговата социјална еманципација, без верска и регионална припадност. Животот и творештвото на Стерјо е еден рудник кој може да се ископува од многу агли: како човек, учител, писател, публицист, педагог и психолог, кај кој трудот и само трудот бил лајтмотив на животот, љубовта за обичниот човек, за формирањето, неговата едукација и еманципација беа и остануваат определбите и заложбата на Стерјо. Затоа, тој и беше и останува меѓу најистакнатите личности на традицијата и современоста на албанската литература и на општеството воопшто.

Таа чест му се искажа посебно во пригодната свеченост по повод јубилејот на 70-годишнината од неговото раѓање организирано од Академијата на науките на Албанија, Сојузот на писателите и уметниците на Албанија, огранокот на Сојузот на писателите за Корча и Домот на култура од Преспа. Јаките емоции што ги доживеа тие денови се слеваа со убавата научна сесија за неговото творештво, кое се одржа во градот Корча, се стопија со топлиот дочек со барабани, тапани и зурли во Пустец и со богатиот ручек во родното село Глобочени, со кој соселаните ги пречекаа со голема гостољубивост гостите од Тирана, Корча, Скадар, Гирокастра и др. Тоа беше настан на кој му завидува секој писател кој својот живот и своето дело ги положи за народот и со народот.

Јаки потресни доживувања и големи импулси за своето дело Стерјо доби и од многугодишниот сон, кој го имаше да ги посети Македонија и Косово,

кој се оствари во март 1975 година. Тука ги доживеал најубавите моменти: се сретна и се поздрави со браќа, роднини, пријатели и стотици читатели и љубители на неговото дело, во селата и градовите каде што помина, секаде му се придадоа протоколарните почести од највисоки државници, иако неговата посета беше приватна. Тие доживувања ги сочува и ги раскажуваше секогаш со длабоки емоции, и ги вгради во неговото дело во 15-те последни години од неговиот живот, каде што го откри богатиот духовен свет, тагите и радостите, традицијата и културата на Албанците и на Македонците од двете страни на границата, на кои им падна ждрепка со векови заедно да соживеат и сопатуваат.

Користам прилика, овде, да му изразам благодарност на проф. д-р Владо Ивановски, кого Стерјо за ниеден момент не го изуми додека беше жив, за можноста што му ја создаде на татко ми да посети и да разговара овде, во Македонија, со академици, професори, историчари, писатели, студенти; да посети културни и историски центри, библиотеки, школи и музеи.

Тој дух на односи и соодноси меѓу Албанците и Македонците, и понатаму со другите народи на Балканот, на двостраното влијание на нивните култури, во делото на Стерјо Спасе стои како традиционален аманет во подем во добри и тешки времиња, во блага и остра меѓу-државна клима, за мирен и богат живот, за меѓудржавна успешна соработка, пријателска и општествена.

Соништата на писателот не се остваруваат во целост. Ним секогаш им останува нешто неостварено. Така и Стерјо имаше големи планови во главата. Иако, многу нешта оствари. Од неговото книжевно, педагошко и публицистичко творештво останаа околу 5000 страници објавени во посебни книги, исто толку останаа распространети по печатот на времето, а многу од тоа остана необјавено, во ракопис. Тоа опфаќа 100 годишен временски период и географски се протега во целиот Балкан. Низ неговото дело се движаат над 1000 ликови (само циклусот „Преродбеници“ има над 900, кои ги претставуваат сите општествени слоеви на Балканот). Неговата целосна библиографија опфаќа повеќе од 1000 единици, додека неговото дело е преведено на околу 20 светски јазици.

Затоа, одржувањето на ова свеченост овде во Скопскиот универзитет „Свети Кирил и Методиј“ не е само чест во спомен на Стерјо и сатисфакција за неговата фамилија, туку, во прв ред почит за соештаните

на Преспа, кои кај него го гледаа симболот на нивниот син како човек, го истакнувам, како човек: чест е и почит за оние стотици илјади ученици од основно и средно училиште, кои со децении учеа од неговите книги и за стотици илјади читатели од сите страни на светот кои се емоционирале од неговото дело.